УДК 616-006-083.98:614.2-022.354
DOI https://doi.org/10.32782/2786-7684/2025-2-27

Слабкий Геннадій Олексійович,
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри громадського здоров'я,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0003-2308-7869
м. Ужгород, Україна

Вороненко Юрій Васильович,
доктор медичних наук, професор,
професор кафедри управління охороною здоров'я,
академік НАМН України, радник ректора,
Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика
ORCID ID:00000-0001-6553-0027
м. Київ, Україна

Шень Юрій Миколайович,
кандидат медичних наук, докторант,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0002-8523-3414
м. Ужгород, Україна

Актуальні питання підготовки системи первинної медичної допомоги до надання медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях

Мета роботи: розробити шляхи підготовки первинної ланки медичної допомоги до надання комплексної онкологічної допомоги населенню в повоєнних умовах.

Матеріали та методи. *Матеріали:* законодавча база України з реформування охорони здоров'я та її відновлення в повоєнний період. *Методи:* бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу та концептуального і описового моделювання. Методологічною основою дослідження став системний підхід.

Результати. Розроблено шляхи підготовки первинної ланки медичної допомоги до надання комплексної онкологічної допомоги населення в повоєнний період при реформуванні галузі охорони здоров'я та формуванні спроможної мережі закладів спеціалізованої медичної допомоги. Запропоновані інновації включають управлінські і організаційні заходи на всіх рівнях управління: галузевому, регіональному, базовому. Стратегічною метою є формування у медичних працівників необхідних компетенцій, оптимізація матеріально-технічної бази сімейних амбулаторій, мотивація населення до отримання медичної допомоги при злоякісних новоутвореннях у сімейних лікарів.

Висновки. Запропоновано шляхи підготовки первинної ланки медичної допомоги до надання комплексної онкологічної медичної допомоги населенню що забезпечить доступну та ефективну допомогу населенню при злоякісних новоутвореннях в повоєнний період.

Ключові слова: первинна ланка медичної допомоги, онкологічна допомога, підготовка, шляхи.

Slabkiy Gennadiy Oleksiyovych, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Public Health, Uzhhorod National University, ORCID ID: 0000-0003-2308-7869, Uzhhorod, Ukraine

Voronenko Yuryi Vasilyevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Professor at the Department of Health Care Management, Academician of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, Advisor to the Rector, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, ORCID ID: 00000-0001-6553-0027, Kyiv, Ukraine

Shen Yuriy Mykolayovych, Candidate of Medical Sciences, Doctoral Student, Uzhhorod National University, **ORCID ID: 0000-0002– 8523-3414,** Uzhhorod, Ukraine

Topical issues of preparing the primary health care system for the provision of medical care to the population in case of malignant neoplasms

Objective: to develop ways to prepare primary level of medical care for the provision of comprehensive oncological care to the population in post-war conditions.

Materials and methods. *Materials:* Legislative framework of Ukraine on health care reform and its restoration in the post-war period. *Methods:* bibliosemantic, of structural-and-logical analysis and of conceptual and descriptive modeling. Systematic approach served as the methodological basis of the study.

Results. Ways of preparing primary level of medical care for the provision of comprehensive oncological care to the population in the post-war period have been developed while reforming the health care sector and forming a capable network of specialized medical care institutions. The proposed innovations include managerial and organizational measures at all levels of management: sectoral, regional, basic. The strategic goal is to form the necessary competencies of medical personnel, to optimize the material-and-technical base of family outpatient clinics, to motivate the population to receive medical care for malignant neoplasms from family doctors.

Conclusions. Ways of preparing primary level of medical care for the provision of comprehensive oncological medical care to the population, which will provide affordable and effective assistance to the population in case of malignant neoplasms in the post-war period, are proposed.

Key words: primary medical care, oncological care, preparation, ways.

Вступ. В організаційній структурі національної системи охорони здоров'я пріоритетним є розвиток системи первинної медичної допомоги на засадах загальної лікарської практики-сімейної медицини [1] з нормативним визначенням Порядку надання первинної медичної допомоги [2] та формування спроможної мережі закладів спеціалізованої медичної допомоги в рамках госпітальних округів [3]. З метою надання спеціалізованої медичної допомоги при злоякісних новоутвореннях сформовані надкластерні спеціалізовані заклади охорони здоров'я [4]. Даний етап функціонування системи охорони здоров'я України пов'язаний із руйнівним впливом на її інфраструктуру війни проти російської воєнної агресії [5, 6]. В цих умовах набуває важливого значення в організації надання медичної допомоги хворим при злоякісних новоутвореннях система первинної медичної допомоги із володінням медичними працівниками первинного рівня медичної допомоги спеціальними необхідними теоретичними та практичними компетенціями та забезпечення її закладів необхідними засобами медичного призначення.

Мета роботи: розробити шляхи підготовки первинної ланки медичної допомоги до надання комплексної онкологічної допомоги населенню в повоєнних умовах.

Матеріали та методи. *Матеріали:* законодавча база України з реформування охорони здоров'я та її відновлення в повоєнний період. *Методи:* бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу та концептуального і описового моделювання. Методологічною основою дослідження став системний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення. Підготовка до надання медичної допомоги населенню при злоякісних новоутворенням на рівні первинної медичної допомоги має бути системною і включати як підготовку системи первинної допомоги так і населення до отримання допомоги при вказаних станах на первинному рівні.

Підготовка системи первинної медичної допомоги до надання медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях має бути комплексною і здійснюватися на всіх рівнях управління: галузевому, регіональному та на рівні центрів первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД).

Комплекс медичної онкологічної допомоги населенню на первинному рівні має включати наступні напрямки: виявлення груп ризику розвитку злоякісних новоутворень та проведення із представниками даних груп інтенсивної комунікативної діяльності (цільові групи комунікативного впливу) профілактичного спрямування, проведення цільових онкологічних профілактичних оглядів населення з виявленням візуальних форм злоякісних новоутворень на ранніх стадіях розвитку, скерування населення з підозрою на злоякісні новоутворення до спеціалізованих закладів охорони здоров'я з визначенням оптимальним клінічних маршрутів пацієнтів, забезпечення, за рекомендаціє лікарів-спеціалістів, медичного нагляду за особами, що мають злоякісні новоутворення і пройшли курс лікування в спеціалізованому онкологічному стаціонарі, забезпечення хворих на злоякісні новоутворення в термінальній стадії за місцем проживання паліативною допомогою із залученням та навчанням догляду членів сім'ї із забезпеченням їх психологічною підтримкою.

Відповідно мають бути внесені доповнення до наказу МОЗ України від 19.03.2018 №504 «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги» з визначенням функцій ПМСД з надання комплексної онкологічної медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях, які мають бути запропоновані МОЗ України робочою групою провідних спеціалістів з даного напрямку діяльності.

При цьому необхідно зазначити, що медичні працівники первинної ланки охорони здоров'я мають організувати тісну співпрацю із працівниками системи громадського здоров'я з формування у населення: відповідального ставлення до особистого здоров'я, мотивації до мінімізації негативного впливу факторів розвитку злоякісних новоутворень та проходження цільових профілактичних онкологічних оглядів, інформування населення про симптоми розвитку злоякісних новоутворень та місця звертальності за медичною допомогою тощо.

З метою забезпечення можливості ефективного виконання поставлених завдань на галузевому рівні управління рекомендуються до прийняття управлінських рішень з проведенням організаційних заходів в результаті проведення яких буде забезпечена системна підготовка лікарів загальної практики – сімейних лікарів та сімейних медичних сестер до виконання ними поставлених завдань по забезпеченню населення при злоякісних новоутвореннях комплексною медичною допомогою та сформована необхідна для проведення вказаної роботи матеріально-технічна база закладів охорони здоров'я первинного рівня.

Із залученням закладів медичної післядипломної освіти та організаторів охорони здоров'я і практичних лікарів-спеціалістів МОЗ України, має розробити і затвердити галузеву програму підготовки лікарів загальної практики-сімейних лікарів та сімейних медичних сестер до зазначеного напрямку діяльності особливо в повоєнний період, коли ПМСД буде найбільш доступним видом медичної допомоги для значної частки населення країни.

Зазначена програма має включати навчальні бази, форми, графіки, теоретичної та практичної підготовки. На рівні МОЗ України має бути визначена система забезпечення медичних працівників первинної ланки медичної допомоги інформаційними матеріалами до надання населенню медичної допомоги при злоякісних новоутвореннях з визначенням їх тактики починаючи з їх виявлення на ранніх стадіях розвитку до надання медичної допомоги при різних клінічних станах (клінічні протоколи для первинного рівня). Для медичних працівників первинної ланки медичної допомоги рекомендується створення інформаційно-методичного централізованого сайту можливо на базі Української асоціації сімейної медицини із регулярним поновленням інформації з забезпечення населення комплексною онкологічною медичною допомогою.

Координацію діяльності в цьому напрямку може забезпечити Національний інститут раку та Українська асоціація сімейної медицини.

Враховуючи те, що підготовку медичних працівників первинної ланки з зазначеного питання необхідно провести в короткий термін, а в закладах післядипломної освіти на це необхідно занадто багато часу рекомендується модель підготовки медичних працівників яка полягає в наступному.

В закладах післядипломної медичної освіти проводиться комплексна підготовка тренерів. Відбір лікарів для підготовки їх в якості регіональних тренерів проводять регіональні департаменти охороною здоров'я. При цьому має бути передбачена система безперервного навчання регіональних тренерів з обміном набутим кращім досвідом роботи у визначеному напрямку.

Крім того за участі провідних фахівців мають бути розроблені пропозиції щодо оптимізації табелю матеріально-технічного оснащення сімейних амбулаторій, впровадження якого забезпечить можливість надавати населенню при злоякісних новоутвореннях комплексну якісну медичну допомогу. Пропозиції провідних фахівців мають бути затверджені наказом МОЗ України.

Управлінські рішення МОЗ України підлягають врахуванню Національною службою здоров'я України при підготовці пакету гарантованих медичних послуг населенню при злоякісних новоутвореннях для первинної ланки медичної допомоги на наступні роки.

Розглянемо необхідні дії з підготовки системи первинної медичної допомоги до надання комплексної медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях на регіональному рівні.

Відповідальним за підготовку системи ПМСД до надання комплексної онкологічної медичної допомоги населенню на регіональному рівні є департамент охороною здоров'я регіональної державної адміністрації. Для забезпечення вказаної підготовки регіональний орган управління охороною здоров'я має прийняти необхідні управлінські рішення та провести відповідні організаційні заходи.

Для забезпечення підготовки системи первинної медичної допомоги регіону до надання медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях рекомендується розробити за участю організаторів охорони здоров'я, ЛЗП-СЛ, лікарів-онкологів, представників закладів післядипломної медичної освіти та представників системи громадського здоров'я і затвердити регіональну комплексну програму.

Складовими комплексної регіональної програми стають заходи по забезпеченню системи ПМСД необхідними засобами медичного призначення, підвищення рівня спеціальних компетентностей медичних працівників первинної ланки з питань комплексної онкологічної медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях, запровадження цільових комунікаційних програм із населенням, розробка механізмів професійних організаційних зв'язків між медичними працівниками ПМСД та онкологічними службами спеціалізованої медичної допомоги.

Необхідною складовою заходів на регіональному рівні є створення реєстру медичних працівників первинної ланки медичної допомоги з регулярним його поповненням з розробкою плану-графіку проведення тренінгів для медичних працівників ПМСД.

Досвід проведення відповідних занять вказує, що вини є більш ефективними коли в проведенні тренінгів одночасно приймають участь як ЛЗП-СЛ, так і їх сімейні медичні сестри.

Надзвичайно важливою складовою програми є її складова щодо організації ефективної цільової комунікацій із населенням.

На рівні закладів охорони здоров'я (сімейних амбулаторій) має проводитися детальне вивчення, аналіз та прогнозування наступного:

1. Показників захворюваності населення на злоякісні новоутворення і його потреби в спеціалізованій медичній допомозі.

2. Дослідження рівня готовності населення до отримання медичної допомоги при злоякісних новоутвореннях на первинному рівні, причин відмови та організація роботи з формування у населення відповідної мотивованості.

3. Моніторинг та проведення аналізу недоліків в питаннях надання медичної допомоги населенню при злоякісних новоутвореннях з послідуючим проведення заходів з метою унеможливити їх повторення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням якості надання комплексної медичної допомоги при злоякісних новоутвореннях на рівні первинної медичної допомоги.

Висновки. Розроблено шляхи підготовки первинної ланки медичної допомоги до надання комплексної онкологічної медичної допомоги населенню впровадження яких забезпечить доступну та якісну допомогу населенню при злоякісних новоутвореннях доступну та якісну допомогу.

Інформація про конфлікт інтересів. Конфлікт інтересів відсутній.

Інформація про фінансування. Автори гарантують, що вони не отримували жодних винагород у будь-якій формі, здатних вплинути на результати роботи.

Особистий внесок кожного автора у виконання роботи:

Слабкий Г. О. – концептуалізація, методологія, формальний аналіз, збір матеріалу дослідження, підготовка тексту статті, написання та редагування статті;

Вороненко Ю. В. – критичний огляд та остаточне затвердження статті;

Шень Ю. М. – аналіз та перевірка вихідних даних, формальний аналіз, підготовка тексту статті, збір матеріалу дослідження, підготовка тексту статті.

REFERENCES

1. WHO. Universal Health Coverage Day 2022. 2022. Available from: https://www.uhc2030.org/fileadmin/uploads/uhc2030/2_What_we_do/2.1_Elevating_voices/2.1

2. Pervynna medyko-sanitarna dopomoha/simeina medytsyna [Primary Health Care / Family Medicine]. Za red. V.M. Kniazevycha. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. K., 2009;289. [in Ukranian].

3. On amending certain legislative acts of Ukraine to improve the provision of medical care: Law of Ukraine No. 2347-IX; July 1, 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text. [in Ukrainian].

4. Some issues regarding the organization of a capable network of healthcare institutions [Certain issues of organizing a capable network of health care institutions]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 174; Feb 28, 2023. Available from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-п#Text [in Ukrainian].

5. Slabkyi HO, Bilak-Lukianchuk VI, Kozar YuYu. Shchodo vplyvu viiny proty rosiiskoi ahresii na stan zdorovia naselennia ta systemu okhorony zdorovia Ukrainy [Regarding the impact of the war against Russian aggression on the health of the population and the health care system of Ukraine]. Visnyk zdorovia. 2023;1(1):38-46. DOI:10.32782/3041-1068. 2024.1.1.5 [in Ukrainian].

6. Hrubryna A. Rosiiany nyshchat likarni ta vykradaiut karety shvydkykh. MOZ pro kilkist zruinovanykh medzakladiv [Russians destroy hospitals and steal ambulances. Ministry of Health on the number of destroyed medical facilities]. 2023, October 1.1 Available from: https://vikna.tv/dlia-tebe/vijna-v-ukrayini/skilky-likaren-znyshhyly–rosiyany-v-ukrayini/ [in Ukrainian].